

STANISŁAW ALEKSANDER GOŁĄB
(1878–1939)

Stanisław Aleksander Gołąb urodził się 25 sierpnia 1878 roku w Rzeszowie. Jego rodzicami byli Michał Gołąb, sędzia powiatowy sprawujący funkcję radcy sądu krajowego, i Maria z domu Ritter. W dorosłym okresie życia Stanisław ożenił się z Janiną z domu Englisz. Z tego związku urodził się syn Michał Stanisław.

5 czerwca 1896 roku Stanisław Gołąb ukończył z wyróżnieniem gimnazjum o profilu klasycznym im. świętego Jacka w Krakowie. Następnie edukację kontynuował na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie uczył się między rokiem 1896 a 1900, a 20 października 1900 roku uzyskał absolutorium. Zdobytą na UJ wiedzę prawniczą miał możliwość pogłębiać dzięki odbywanym wyjazdom naukowym do centrów akademickich ówczesnej Europy. W ten sposób mógł uczestniczyć w wykładach uniwersyteckich w Wiedniu, Berlinie, Monachium i Paryżu.

Przed uzyskaniem tytułu doktora praw na UJ, co nastąpiło 17 grudnia 1900 roku, był zobligowany do złożenia kolejno trzech egzaminów: historyczno-prawnego (10 października 1898 r.), sądowego (7 lipca 1900 r.) oraz z nauk politycznych (30 października 1900 r.), co uczynił z doskonałym wynikiem¹.

Posiadając gruntowne, prawnicze wykształcenie ukoronowane zdobyciem tytułu doktora praw, Gołąb rozpoczął karierę zawodową. Dekretem Prezydium Prokuratorii Skarbu z dnia 17 stycznia 1901 roku został przyjęty do służby w galicyjskiej Prokuratorii Skarbu we Lwowie². Swą pierwszą pracę podjął 21 stycznia 1901 roku i wykonywał ją do 31 maja 1905 roku. W tym czasie odbył obowiązkową na zajmowanym stanowisku jednoroczną praktykę sądową (od 6 lutego 1902 do 6 lutego 1903 r.). W 1904 roku, stale podnosząc swe kompetencje, po trzech latach pracy w Prokuratorii Skarbu został dopuszczony do egzaminu prokuratorского. Zdał go z wyróżnieniem, dzięki czemu mógł objąć stanowisko koncypienta³.

Kolejnym etapem kariery zawodowej Gołąba było rozpoczęcie pracy w Prokuratorii Skarbu w Krakowie, gdzie za sprawą swojej wiedzy i zaangażowania osiągał coraz wyższą pozycję zawodową. Od 1 maja 1905 do 31 grudnia 1905

---

¹ *Corpus Studiosorium Universitatis Iagiellonica*, 1850/51-1917/18 E-J, seria C (red. K. Stopka), Kraków 2006, s. 444; P.M. Żukowski, *Wychowankowie Uniwersytetu Jagiellońskiego w Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej 1919-1939*, „Palestra” 2009, nr 9-10, s. 621-622.

² C.K. Galicyjska Prokuratoria Skarbu została powołana do życia w 1850 r. we Lwowie. Od 1867 r. stworzono jej ekspozyturę w Krakowie. Instytucja przestała funkcjonować w 1919 r. Wtedy to dekretem Naczelnika Państwa z dnia 7 lutego 1919 r. (zastąpionego ustawą z 31 lipca 1919 r.) w jej miejsce została powołana do życia Prokuratoria Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, której celem było udzielanie władzom państwowym opinii i porad prawnych dotyczących majątkowych i publicznych interesów państwa, jak i reprezentowanie władz państwowych w tychże sprawach przed wszelkiego typu sądami. Zob. M. Bajor-Stachańczyk, J. Lipski, P. Krawczyk, *O Prokuratorii Generalnej w Polsce – historia i teraźniejszość*, Biuro Studiów i Ekspertyz, wrzesień 2003, s. 1-2, http://biurose.sejm.gov.pl/teksty_pdf_03/i-984.pdf [dostęp: 26.08.2014].

³ Koncypient (łac. *concipiens* – ‘ujmujący’; *concipere* – ‘ująć razem, pojąć’) – początkujący urzędnik, referent.

roku sprawował funkcję koncypisty prowizora. Następnie, między 1 stycznia 1906 a 31 lipca 1907 roku, pracował jako koncypista stały, by wreszcie osiągnąć stopień adiunkta i być zatrudnionym w tym charakterze między 1 sierpnia 1907 a 31 lipca 1911 roku.

W międzyczasie nie spuszczał z oczu innych dziedzin swych zainteresowań, które, co istotne, pokrywały się z wykonywaną przez niego pracą w prokuraturii. W 1909 roku zdał celująco egzamin adwokacki w Sądzie Krajowym wyższym w Krakowie. Wykazując aktywność na polu zawodowym, dalej awansował. W okresie od 1 sierpnia 1911 do 31 lipca 1917 roku był już zatrudniony jako sekretarz. Reskryptem ministra skarbu z 27 listopada 1917 roku został zamianowany radcą Prokuratorii Skarbu. Na tym stanowisku, zmieniając jedynie zaszeregowanie⁴, przepracował w Prokuratorii Generalnej w Krakowie do 31 października 1919 roku.

Pomimo wieloletniej praktyki zawodowej w Prokuratorii Skarbowej Gołąb nie zrezygnował z kontaktów z Uniwersytetem Jagiellońskim i z działalności na niwie naukowej, która stanowiła jego pasję. Pod patronatem Władysława Leopolda Jaworskiego⁵ w 1918 roku habilitował się na podstawie rozprawy *Istota ustawowych ograniczeń alimentacji w austriackim prawie prywatnym*. Pozytywny wynik kolokwium habilitacyjnego został zatwierdzony przez Senat Akademicki na posiedzeniu w dniu 26 listopada 1918 roku. Po trwającym rok oczekiwaniu Gołąb otrzymał, podpisaną 25 listopada 1919 roku przez Naczelnika Państwa, nominację na profesora nadzwyczajnego prawa cywilnego na UJ⁶. W związku z tym, że dekret Naczelnika Państwa doręczono mu dopiero w styczniu 1920 roku, był zmuszony do tego czasu pełnić służbę w Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. Poza opisaną wyżej pracą od 1914 roku wykazywał się dodatkową aktywnością zawodową. Sprawował obowiązki zastępcy rządu w wojewódzkiej Kasie Pożyczkowej Banku Austro-Węgierskiego, a następnie w krakowskim oddziale Polskiej Kasy Pożyczkowej. W 1919 roku decyzją Senatu Akademickiego UJ został zamianowany członkiem sekretarzem dyrekcji drukarni Uniwersytetu

---

⁴ Radcą skarbu VII klasy został 1 listopada 1918 r.

⁵ Władysław Leopold Jaworski (1865–1930) – polski prawnik, polityk i myśliciel konserwatywny, poseł na Sejm Krajowy i do austriackiej Rady Państwa, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1888 r. ukończył studia prawnicze na UJ, a następnie rozpoczął pracę zawodową w krakowskiej Prokuratorii Skarbu. W 1905 r. został profesorem zwyczajnym. Był członkiem Polskiej Akademii Umiejętności oraz Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Pracował nad ujednoczeniem systemu prawa cywilnego. W tej materii zajmował się w szczególności prawem małżeńskim i stosunkami pomiędzy rodzicami a dziećmi. Ideowo i organizacyjnie związany był z konserwatystami krakowskimi (tzw. stańczykami). Zob. A. Śródka, *Uczni polscy XIX–XX stulecia*, t. II: H–L, Warszawa 1995, s. 109–110; *Biogramy uczonych polskich. Cz. I: Nauki społeczne*, z. 1: A–J, Wrocław 1983.

⁶ Archiwum UJ, sygn. S II 619, Gołąb Stanisław, Odpis dokumentu wystawionego przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Sekcja Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 grudnia 1919 r., nr 9024 – IV/ig.

Jagiellońskiego. W tym samym czasie sprawował również funkcję członka komisji dla egzaminów rządowych oddziału sądowego oraz członka komisji dla egzaminów sędziowskich⁷.

W momencie otrzymania nominacji na profesora nadzwyczajnego prawa cywilnego rozpoczął nowy etap w życiu zawodowym. Oprócz podjęcia pracy na uniwersytecie mógł zostać zaproszony do grona specjalistów tworzących Komisję Kodyfikacyjną Rzeczypospolitej Polskiej, powołaną do życia ustawą sejmową z dnia 3 czerwca 1919 roku. W *Wielkiej Kronice UJ 1914–1925*⁸ napisano:

Państwa zaborcze pozostawiły po sobie na polskich ziemiach kilka różnych systemów prawnych. Unifikacja (...) ustawodawstwa Rzeczypospolitej domagała się jak najszybszego załatwienia, jednak równocześnie przedstawiała się jako sprawa trudna i wymagająca dojrzałej oględności. W tym celu utworzono Komisję Kodyfikacyjną Rzeczypospolitej, a na prezesa jej powołano profesora procesu cywilnego Uniwersytetu Jagiellońskiego, Franciszka Ksawerego Fiericha. Ponadto cały szereg profesorów Wydziału Prawa wszedł do Komisji w charakterze członków, rozwijając tam żywą i skuteczną działalność⁹.

Zadaniem komisji było stworzenie oryginalnego systemu prawa polskiego poprzez opracowanie szeregu projektów kodeksów mających doprowadzić do ujednoczenia prawa cywilnego i karnego odradzającej się do życia po 123 latach niewoli Rzeczypospolitej Polskiej¹⁰. Było to niezmiernie ważne oraz nie mniej skomplikowane zadanie. Wynikało z faktu, że w tym samym czasie na terytorium II RP używano systemów prawnych obowiązujących w przedwojennej Rosji, Austrii i Niemczech¹¹. Dla sprawnego funkcjonowania państwa należało więc bezwzględnie skodyfikować prawo z co najmniej kilku powodów. Najważniejsze z nich były natury politycznej i ekonomicznej (konieczność prowadzenia racjonalnej polityki oraz aspekt psychospołeczny)¹². O powołaniu do życia instytucji kodyfikującej polskie prawo zadecydowano już w okresie I wojny światowej.

362

⁷ Archiwum UJ, sygn. S II 619, Gołąb Stanisław, *Wydział Prawa i Administracji UJ w Krakowie, prof. nadzwyczajny dr Stanisław Gołąb, Curriculum Vitae*, s. 1.

⁸ Ostatecznie nie ukazała się drukiem.

⁹ Archiwum UJ, sygn. S II 988, mat. do *Wielkiej Kroniki UJ 1914–1925*, k. 46–47.

¹⁰ S. Grodziski, *Prace nad kodyfikacją i unifikacją polskiego prawa prywatnego (1919–1947)*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 1992, z. 1–4, s. 2.

¹¹ W prawie cywilnym materialnym obowiązywało pięć systemów: ustawodawstwo polsko-francuskie (ziemie centralne), ustawodawstwo rosyjskie (ziemie wschodnie), ustawodawstwo niemieckie (ziemie zachodnie), ustawodawstwo austriackie i węgierskie (ziemie południowe). W procesowym prawie cywilnym obowiązywały cztery systemy: rosyjski (ziemie centralne i wschodnie), niemiecki (ziemie zachodnie), austriacki i węgierski (ziemie południowe). W prawie karnym materialnym oraz prawie karnym procesowym obowiązywały trzy systemy: rosyjski (ziemie wschodnie), niemiecki (ziemie zachodnie), austriacki (ziemie południowe). Zob. K. Sójka-Zielińska, *Historia prawa*, Warszawa 1986, s. 257–258, 327, 360, 377.

¹² L. Górnicki, *Prawo cywilne w pracach Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939*, Wrocław 2000, s. 71.

W czasie urzędowania Tymczasowej Rady Stanu oraz Rady Regencyjnej powstały specjalnie dla tego celu powołane gremia. Jednak dopiero po zakończeniu działań wojennych prace mogły nabrać rozmachu. Komisja Kodyfikacyjna zainaugurowała swą działalność 10 listopada 1919 roku. W wygłoszonym z tej okazji przemówieniu prof. Franciszek Ksawery Fierich¹³ stwierdził: „stworzenie jednolitego typu ustawodawstwa jest jednym z głównych zadań jednolitej Polski. (...) w tej wielkiej misji społecznej winien współdziałać cały świat prawniczy polski, widząc w nas wyłącznie swoją emancypację. (...) zadania, które mają być spełnione, są niezwykle wielkie i wymagają niezwykle wielkiego nakładu pracy”¹⁴.

Parę miesięcy wcześniej, bo 22 sierpnia 1919 roku, Naczelnik Państwa na wniosek wiceministra sprawiedliwości Eugeniusza Śmiarowskiego¹⁵ powołał pierwszy skład Komisji Kodyfikacyjnej RP. Na jej czele, jako prezydent, stanął autor przytoczonych powyżej słów – profesor Fierich¹⁶. Członkowie Komisji Kodyfikacyjnej stanowili grono złożone zarówno z praktyków, jak i teoretyków pra-

---

¹³ Franciszek Ksawery Fierich (1860–1928) – polski prawnik, profesor, wielokrotny dziekan Wydziału Prawa UJ, prorektor i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, radny miasta Krakowa, poseł na sejm w Wiedniu, a następnie członek austriackiego Trybunału Stanu. W 1882 r. ukończył prawo na UJ. W 1892 r. został profesorem nadzwyczajnym i kierownikiem Katedry Procedury Cywilnej UJ (na jej czele stał aż do śmierci). W 1906 r. mianowany profesorem zwyczajnym. Od 1919 r. przewodniczył pracom Komisji Kodyfikacyjnej RP, będąc jednocześnie prezesem Sekcji dla Postępowania Cywilnego oraz przewodniczącym Komitetu Redakcyjnego Procedury Cywilnej. Był członkiem Polskiej Akademii Umiejętności, Towarzystwa Naukowego Warszawskiego oraz Towarzystwa Naukowego we Lwowie. Jako naukowiec zajmował się postępowaniem cywilnym. Jego poglądy w tej materii wywarły ogromny wpływ na kształt kodeksu postępowania cywilnego z 1932 r. Był również współautorem pierwszego polskiego podręcznika postępowania cywilnego. Zob.: K. Pol, *Poczet prawników polskich*, Warszawa 2000, s. 551; *Biogramy uczonych polskich*. Cz. I; J. Gwiazdomski, *Franciszek Ksawery Fierich [w:] Polski Słownik Biograficzny*, t. VI, Kraków 1948, s. 436–438.

¹⁴ A.J.R., *Komisja tworzenia dobrego prawa*, „Palestra” 2009, nr 9–10.

¹⁵ Eugeniusz Śmiarowski (1878–1932) – polski adwokat, polityk, poseł, obrońca polityczny. Ukończył prawo w Kazaniu. Karierę zawodową kontynuował w Warszawie, gdzie bronił nieodpłatnie działaczy nielegalnych ugrupowań politycznych. Po zakończeniu I wojny światowej brał czynny udział w budowaniu polskiego wymiaru sprawiedliwości. Pełnił w tym czasie funkcję wiceministra sprawiedliwości. W 1921 r. należał do założycieli Ligi Obrony Praw Człowieka i Obywatela. W 1922 r. został wybrany posłem PSL „Wyzwolenie”. Po maju 1926 r. porzucił politykę i poświęcił się pracy adwokackiej. Bronił oskarżonych w głośnych procesach politycznych (m.in. lidera Bundu – Henryka Erlicha, w procesie przywódców „Hromady”, w procesie brzeskim).

¹⁶ O jego pracy w Komisji Gołąb we wspomnieniu pośmiertnym pisał: „(...) po mistrzowsku – z poświęceniem, z zaparciem się nieraz samego siebie – usuwał antagonizmy, łagodził rozterki, zakładał podstawy wspólnej pracy. On wszystko poświęcił, aby praca kodyfikacyjna w Polsce nie utknęła, jak w naszej przeszłości. Organizował i przewodniczył, uczył i tworzył, zapobiegał i posuwał naprzód” (por. S. Gołąb, *Śp. Xawery Fierich. Wspomnienie pozgonne*, „Gazeta Sądowa Warszawska” 1928, nr 38). Po jego śmierci stanowisko wakowało aż do 12 października 1932 r., kiedy z nominacji prezydenta Ignacego Mościckiego funkcję tę objął Bolesław Norbert Pohorecki.

wa. Do wybuchy II wojny światowej w jej składzie znalazło się 69 osób¹⁷. Komisja została podzielona na dwa wydziały: cywilny i karny. Wydział Cywilny składał się z trzech sekcji: prawa cywilnego, prawa handlowego i procedury cywilnej. Wydział Karny, początkowo jednolity, został później podzielony na dwie sekcje: prawa karnego materialnego i procedury karnej. W skład Wydziału Cywilnego w 1919 roku wchodziło 32 najlepszych polskich prawników, wśród których nie mogło zabraknąć Stanisława Gołęba. Z czasem został on wybrany na sekretarza sekcji prawa cywilnego, a następnie w 1922 roku na członka komitetu redakcyjnego polskiej procedury cywilnej.

Opisując działalność Gołęba w ramach struktur Komisji Kodyfikacyjnej, należy wskazać na zaangażowanie i ogrom włożonej przez niego pracy w urzeczywistnienie wielkiego planu, jakim była kodyfikacja polskiego prawa. Był on jednym z tych, którzy od samego początku wnosili postulat konieczności oparcia go, z oczywistym uwzględnieniem zdobyczy nauki, na samodzielnych oraz postępowych podstawach. Chciał, aby nowo powstałe prawo mogło w pełni odpowiadać istotnym potrzebom Polaków. 22 maja 1920 roku, podczas VI Zjazdu Prawników i Ekonomistów w Warszawie, na wniosek Gołęba podjęto uchwałę brzmiącą właśnie w tym duchu¹⁸. Gołąb był zaangażowany w wiele prac komisji. Pracując w sekcji prawa procesowego cywilnego, napisał uzasadnienia ostatecznego projektu komisji, z czego doskonale się wywiązał. Opracował referaty dotyczące: prawa ubogich, kosztów procesu, wznowienia, kaucji aktorycznej. W sekcji prawa cywilnego wydał drukiem protokoły prac nad ustawą o prawie międzynarodowym prywatnym i nad prawem autorskim. Największe jednak uznanie przyniosła mu działalność na całkiem innym polu.

Jak wiemy, od pierwszych dni funkcjonowania komisji ruszyły prace nad unifikacją prawa¹⁹. Bardzo szybko zostały opublikowane trzy niewielkie projekty, w tym autorstwa Stanisława Gołęba, traktujące o „przymusie”, „błędzie”, „podstępnie” i „oświadczeniach nie na serio”, wraz z motywami. Formułując konstrukcję dotyczącą „przymusu”, autor położył wyraźny nacisk na wyeksponowanie stanu psychicznego strony oraz na jej stan emocjonalny podczas wywierania na nią lub na jej bliskich bezprawnego przymusu.

W teoretycznych rozważaniach Gołęba konstrukcja „błędu” została oparta na rozróżnieniu między „błędem istotnym” i „błędem nieistotnym”. Ten pierwszy miał zdaniem autora zasadnicze znaczenie. Gołąb, opierając się na teorii zaufania, dokonał ograniczenia w prawie żądania uchylenia umowy z powodu „błędu”. W swojej pracy wyróżnił dwa rodzaje „podstępu”: bezpośredni i pośredni. W tym wypadku „błąd” musiał wpływać na zawarcie aktu prawnego, który nigdy by nie

¹⁷ Lista nazwisk została zamieszczona m.in. w opracowaniu S. Grodziskiego *Prace nad kodyfikacją i unifikacją polskiego prawa prywatnego (1919–1947)*.

¹⁸ S. Gołąb, *Wielka kodyfikacja*, „Przegląd Współczesny” 1929, t. IV, nr 11, s. 196–197.

¹⁹ Ze względu na charakter niniejszego opracowania poruszam tu jedynie kwestie związane z kodyfikacją prawa cywilnego, w których tworzenie zaangażowany był bezpośrednio S. Gołąb.

nastąpił lub nastąpił, ale w innej formie, bez tego czynnika. „Oświadczenie nie na serio” w ujęciu projektu Gołąba mogło przybrać postać „żartu”, „tajemnego zastrzeżenia” oraz „aktu symulowanego”.

Podsumowując to zagadnienie, należy podkreślić dwie ważne kwestie. Po pierwsze, projektodawca nie honorował tu pojęcia „oświadczenia woli”, uważając, że jest to nieuzasadniona próba zastąpienia nim pojęcia „aktu prawnego”. Sprzeciw budziło w nim również określenie „wada woli” lub „brak woli”, w wypadku gdy ktoś z oczywistych przyczyn „woli” wyrazić po prostu nie mógł. Wówczas zdaniem Gołąba należało mówić o „sytuacji anormalnego powzięcia lub przejawu postanowienia strony zawierającej akt prawny”²⁰.

Prace nad projektem prawa rodzinnego i opiekuńczego komisja powierzyła podsekcji prawa rodzinnego i spadkowego oraz podkomisji prawa rodzinnego i spadkowego, która w zasadzie wzięła na siebie cały ciężar przygotowań legislacyjnych. W jej składzie znalazł się Stanisław Gołąb, pełniący od 1929 roku funkcję referenta działu o stosunkach wzajemnych rodziców i dzieci. W 1933 roku, kiedy doszło do reorganizacji Komisji Kodyfikacyjnej, powołano do życia podkomisję prawa o stosunkach z pokrewieństwem i opieki. Stanowisko referenta odpowiedzialnego za dział o pokrewieństwie oraz o stosunku rodziców i dzieci powierzono Gołąbowi. Prace nad przygotowanym przez niego projektem o stosunkach prawnych rodziców i dzieci rozpoczęto 26 października 1934 roku. W celu łatwiejszej dyskusji nad zagadnieniem projekt ów wraz z uzasadnieniem został opublikowany, a następnie rozesłany do wielu instytucji i zrzeszeń mogących być zainteresowanymi jego treścią. Gołąb, uchodzący za autorytet naukowy zarówno w kraju, jak i za granicą, posiadając ugruntowaną pozycję wybitnego jurysty, miał duże możliwości bronięcia swojej koncepcji doktrynalnej. Na polecenie podkomisji przygotował również projekt przepisów wstępnych o Urzędzie Opiekuńczym jako państwowej władzy opiekuńczej. Na posiedzeniu podkomisji w dniach 20–21 maja 1938 roku po pierwszym czytaniu zostały uchwalone dwa projekty: projekt prawa o stosunkach rodziców i dzieci wraz z przepisami o zdolności do działań prawnych oraz projekt przepisów o Urzędzie Opiekuńczym. Po rozesłaniu ich do konsultacji drugie ich czytanie odbyło się dopiero w dniach 10–14 stycznia 1939 roku. Dalsze prace nad tym zagadnieniem przerwała nagła śmierć Stanisława Gołąba²¹.

W omawianym projekcie na czoło został wysunięty interes dzieci i dobro zwłaszcza małoletniego potomstwa, które zdaniem projektodawcy mogło najlepiej rozwijać się w rodzinie. Dlatego też rodzina została poddana szczególnej ochronie. Pomimo tego w projekcie założono możliwość ingerencji państwa w stosunki rodzinne. Opierając się na podstawowym założeniu, jakim było wspomniane już dobro dziecka, Gołąb zaprojektował instytucje chroniące rodzinę

---

²⁰ L. Górnicki, *Prawo cywilne w pracach...*, s. 171.

²¹ *Ibidem*, s. 253.

przy jednoczesnym stworzeniu szerokiego zakresu kompetencji w stosunkach rodzinnych dla państwowej władzy opiekuńczej. Projektodawcy zależało na równouprawnieniu dzieci pozamażeńskich z dziećmi pochodzącymi z małżeństw. Proponowane rozwiązania dotyczyły nie tylko kwestii prawnych, lecz również socjalnych i obyczajowych. Tak nowoczesne ujęcie tematu miało być krokiem naprzód nie tylko na skalę krajową, ale i światową. Najbardziej kontrowersyjna dla ogółu, a jednocześnie najważniejsza dla samego Gołęba była kwestia właściwego ustawienia sprawy dotyczącej zrównania dzieci pozamażeńskich z dziećmi pochodzącymi z małżeństw. Otrzymała ona poparcie Ministerstwa Opieki Społecznej oraz licznych urzędów, zrzeszeń i organizacji samorządowych. Było to o tyle ważne, że jak wykazywał Gołęb, opierając swe twierdzenie na podstawie danych statystycznych otrzymanych od Towarzystwa „Opieka”, każdego roku w Polsce rodziło się ponad 50 000 nieślubnych dzieci (6% wszystkich urodzeń), z których jedynie 0,25% przeżywało pierwszy rok życia. Było to bardzo niewiele, zważywszy na fakt, że śmiertelność wśród dzieci pochodzących z małżeństwa mieściła się w tym samym czasie pomiędzy 10% a 15%. Pomimo tak wymownych argumentów dyskusja nad projektem Gołęba została zablokowana z uwagi na ówczesnie panującą obyczajowość. Prace w tym zakresie zostały początkowo czasowo, a następnie ostatecznie zawieszono. Mimo to idea zrównania w prawie dzieci małżeńskich z pozamażeńskimi została dzięki jego staraniom zachowana w projekcie²².

366

Państwową władzę opiekuńczą miały sprawować Urzędy Opiekuńcze powołane do życia wszędzie tam, gdzie funkcjonowały sądy grodzkie. Do kompetencji urzędów należały głównie sprawy ze stosunków między dziećmi a rodzicami oraz sprawy z zakresu opieki i kurateli nad małoletnimi i ubezwłasnowolnionymi. Rewolucyjne w pomysle Gołęba było to, iż proponował on zamienić zwyczajowo funkcjonującą instytucję Sądu Opiekuńczego na Urząd Opiekuńczy, co nadawało mu całkowicie inne umocowanie prawne.

W przygotowanym przez Gołęba opracowaniu dotyczącym majątku rodzinnego zawarta została nie tylko konkretna idea prawna, lecz również pewne idee społeczne i polityczne. Rodzinie, zdaniem projektodawcy, należało się zabezpieczenie zarówno dóbr niematerialnych, jak i materialnych. Tylko wspólne ich występowanie miało szansę zapewnić zachowanie jej trwałości. Założenie to wynikało z przekonania Gołęba, że egoizm jednostki nie powinien naruszać celów społecznych i państwowych wyznaczonych do realizacji rodzinie.

Każdy z wyżej wzmiankowanych projektów, którymi zajmował się Gołęb, stanowił istotny krok naprzód w porównaniu z dotyczącymi tych samych kwestii rozwiązaniami zaborców, będącymi wówczas w użyciu. O uniwersalności zastosowanych przez niego rozwiązań świadczy to, że na jego osiągnięciach mogli

---

²² *Ibidem*, s. 257.

oprzec się kodyfikatorzy pracujący po zakończeniu II wojny światowej nad ujednoczeniem prawa cywilnego²³.

Stanisław Gołąb w chwili otrzymania nominacji na profesora nadzwyczajnego prawa cywilnego na Uniwersytecie Jagiellońskim mógł zrezygnować z pracy w Prokuraturii Generalnej, w której spędził łącznie 19 lat. Od tego czasu poświęcił się pracy na uczelni, wybierając zawodową ścieżkę pracownika naukowego. Został zatrudniony w Katedrze Postępowania Cywilnego, na której czele stał w tym czasie, kontynuując dzieło swojego ojca, wybitny procesualista, prof. Franciszek Ksawery Fierich²⁴. Zainteresowanie tematyką polskiego prawa procesu cywilnego rozwijało się u Gołąba znacznie wcześniej, bo od 1917 roku, kiedy znalazł się u boku profesora Fiericha w tzw. krakowskiej komisji prawniczej.

Po niespełna dwóch latach, uchwałą rady wydziału, 9 marca 1921 roku przedstawiono Gołąba na profesora zwyczajnego prawa cywilnego. Fakt ten został potwierdzony postanowieniem Naczelnika Państwa z dnia 24 sierpnia 1921 roku z ważnością nominacji od 1 sierpnia 1921 roku²⁵. Po śmierci profesora Fiericha Gołąb w roku 1928 zajął jego miejsce, stając na czele Katedry Prawa Procesowego Cywilnego, którą kierował aż do śmierci²⁶.

Był zarówno doskonałym wykładowcą, jak i wychowawcą oraz opiekunem młodzieży. Od 1926 roku pełnił obowiązki kuratora Stowarzyszenia Słuchaczek UJ „Jedność”²⁷.

Ciekawym epizodem w jego karierze wykładowcy było prowadzenie w roku akademickim 1926/1927 wykładu pt. *Zasady i techniki kodyfikacji*²⁸ oraz w kolej-

---

²³ *Ibidem*, s. 268.

²⁴ W. Uruszczak, *Znaczenie Krakowa w rozwoju polskiej kultury prawnej*, „Palestra” 2007, nr 11–12.

²⁵ Archiwum UJ, sygn. S II 619, Gołąb Stanisław, Pismo Dziekanatu Wydziału Prawa i Administracji UJ do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie z dnia 21 października 1921 r., nr L 1163.

²⁶ W. Siedlecki, *Nowożytny proces cywilny: Franciszek Ksawery Fierich (1860–1928) – Stanisław Gołąb (1878–1939)*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”, z. 100: *Studia z dziejów Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, red. M. Padkaniowski, Kraków 1964.

²⁷ Nad ogólną działalnością stowarzyszenia czuwał mianowany przez senat UJ kurator. Na stanowisko opiekuna mianowano profesorów znanych ze swych wysokich osiągnięć naukowo-dydaktycznych. Pierwszym kuratorem „Jedności” zamianowano profesora prawa politycznego ogólnego i austriackiego oraz prawa narodów, a także dyrektora Polskiej Szkoły Nauk Politycznych w Krakowie Michała Rostworowskiego. Trzecim, po prof. Emilu Godlewskim, kuratorem wybrano prof. Stanisława Gołąba, który sprawował tę zaszczytną funkcję w latach 1926/27–1934 (zob. *Skład Uniwersytetu, r. szk. 1928/29*, Kraków 1928, s. 12). Gołąb jako opiekun „Jedności” zapisał się w pamięci studentek stowarzyszenia dzięki wyznaczeniu w 1924 r., na podstawie m.in. jego starań, miejsca pod żeński akademik na tzw. czwartym pięttrze przy ul. Jabłonowskich 3 (zob. J. Suchmiel, *Polskie Stowarzyszenie Studentek Uniwersytetu Jagiellońskiego „Jedność” w Krakowie 1910–1939*, Częstochowa 2005, s. 179).

²⁸ *Sprawozdanie Koła Uczniów i Absolwentów Szkoły Nauk Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego za rok 1946/47/48*, Kraków 1948, s. 46.

nym roku wykładu *Kodyfikacja*²⁹ w ramach zajęć zorganizowanych dla studentów Szkoły Nauk Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego (SNP).

Kilka lat przed wybuchem I wojny światowej na Wydziale Prawa UJ stworzono i wdrożono w ramach SNP nowatorski jak na tamte czasy program nauczania, który uwzględniał różnorodne zagadnienia społeczne i gospodarcze dotyczące problematyki polskiej i światowej³⁰. Po odzyskaniu niepodległości, w ramach kursów SNP podjęto zabiegi zmierzające do dostosowania nauczania do nowych wyzwań stojących przed odrodzoną po 123 latach Rzeczypospolitą, która domagała się młodych, doskonale przygotowanych kadr potrzebnych do prowadzenia niepodległego życia państwowego. Kadry te musiały zostać nie tylko wszechstronnie wykształcone, ale, co najważniejsze, wykształcenie to musiało mieć charakter praktyczny. Temu wymogowi wychodziła naprzeciw SNP, która dzięki swojemu systematycznemu i wieloaspektowemu programowi była w stanie zapewnić tego typu edukację³¹. Obejmowała ona szeroki, dopasowany do aktualnych wymagań zakres tematyczny. Na łamach broszury wydanej przez SNP w 1948 roku pisano o tym tak: „cechą charakterystyczną nowoczesnego nauczania (...) zagadnień [politycznych – przyp. O.G.] jest to, że program nauczania nie jest sztywny, lecz zmienia się zależnie od zmieniających się potrzeb życia, zależnie od zmieniających się problemów, jakie się ciągle rodzą w gwałtownie rozwijających się stosunkach (...) ostatniej doby”³².

W proponowanym słuchaczom SNP w okresie międzywojennym programie³³ można więc było wyróżnić trzy zasadnicze grupy tematyczne nauk politycznych składające się na całość zagadnień ówczesnie wykładanych w ramach szkoły. Były to: kwestie prawne, gospodarcze i polityczne³⁴.

Zadaniem między innymi profesora Gołąba było przybliżenie studentom SNP zagadnień należących do pierwszej z wymienionych powyżej kategorii. Prowadzone zajęcia były tym ciekawsze i wartościowsze, że opierały się na doświadczeniach praktycznie wyniesionych przez prelegenta z wieloletniej pracy w Komisji Kodyfikacyjnej. Jako do doskonałego znawcy prawa, będącego zarówno wyśmienitym teoretykiem, jak i praktykiem, a do tego potrafiącego pracować z młodzieżą akademicką pedagoga i organizatora życia uniwersyteckiego, można z całą pewnością odnieść słowa napisane w 1932 roku w *Sprawozdaniu Koła Uczniów i Absolwentów Szkoły Nauk Politycznych*:

²⁹ *Sprawozdanie Koła Uczniów i Absolwentów Szkoły Nauk Politycznych za rok 1931/32*, Kraków 1932, s. 27.

³⁰ *Szkoła Nauk Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie 1946–1948 r.*, Kraków 1948, s. 6.

³¹ *Sprawozdanie Koła Uczniów i Absolwentów Szkoły Nauk Politycznych za rok 1933/34*, Kraków 1934, s. 6.

³² *Szkoła Nauk Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie...*, s. 24.

³³ Średnio 10 wykładów rocznie.

³⁴ *Sprawozdanie Koła Uczniów i Absolwentów Szkoły Nauk Politycznych za rok 1933/34*, s. 7–8.

Znakomici profesorowie i starannie dobrane wykłady rozszerzają horyzonty myślowe słuchaczy. Prowadzą do tego, iż człowiek, który mógł objąć myślą jedynie tylko zjawiska mu najbliższe, staje się człowiekiem myślącym kategoriami europejskimi i światowymi. Gruntowne zapoznanie się z najważniejszymi problemami współczesnego życia politycznego i ekonomicznego, poznanie historii rozwoju, tudzież zasad i prawideł rządzących tem życiem, umożliwia i ułatwia zrozumienie wydarzeń politycznych, ujęcie zmian w strukturze gospodarczej świata i wyszukanie związku przyczynowego zjawisk³⁵.

W prowadzonych przez Gołęba zajęciach typu seminaryjnego uczestniczyło wielu uzdolnionych studentów krakowskiego prawa. Wśród nich wymienić należy z całą pewnością³⁶: Jerzego Stefana Langroda³⁷, Władysława Siedleckiego³⁸, Macieja Starzewskiego³⁹ czy Henryka Trammera⁴⁰.

---

³⁵ *Sprawozdanie Koła Uczniów i Absolwentów Szkoły Nauk Politycznych za rok 1931/32*, s. 6.

³⁶ *Ś.P. Stanisław Gołąb*, „Przegląd Notarialny” 1939, R. XVIII, nr 7.

³⁷ Jerzy Stefan Langrod (1903–1990) – polski prawnik. Walczył w wojnie polsko-bolszewickiej, III powstaniu śląskim, kampanii wrześniowej oraz w obronie Francji w 1940 r. Ukończył prawo i filozofię na UJ. W 1936 r. został profesorem i objął na UJ Katedrę Prawa Administracyjnego i Nauki Administracji. W latach 1952–1959 na Uniwersytecie w Saarbrücken utworzył Instytut Badań Porównawczych i Zbliżenia Prawa Europejskiego. Od 1959 r. pracował w Paryżu jako dyrektor ds. badań naukowych w Krajowym Centrum Badań Naukowych, równolegle w latach 1962–1975 prowadził wykłady z prawa administracyjnego w École Pratique des Hautes Études w Paryżu. Będąc profesorem Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie oraz członkiem Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie, nigdy nie zerwał kontaktów z polskością. Zob. P. Dobosz, *Jerzy Stefan Władysław Langrod – biografia* [w:] *Źródła prawa administracyjnego. Konferencja z okazji 100. rocznicy urodzin Profesora Jerzego Stefana Langroda. Uniwersytet Jagielloński – 23 kwietnia 2004 r.*, Kraków 2005, s. 15–28.

³⁸ Władysław Siedlecki (1911–1998) – polski prawnik. Od czasów studiów związany z Uniwersytetem Jagiellońskim. W 1948 r. został kierownikiem Katedry Procedury Cywilnej na Uniwersytecie Poznańskim. Od 1961 r. powrócił na stałe na UJ, gdzie w latach 1963–1965 sprawował funkcję dziekana Wydziału Prawa, a w latach 1966–1969 prorektora. Był członkiem Komisji Legislacyjnej przy prezesie Rady Ministrów. Zob. http://www.uj.edu.pl/universytet/aktualnosci/odeszli/lista-pamieci?p_p_id=56_INSTANCE_t2TT&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-3&p_p_col_count=1&groupId=10172&articleId=5013894 [dostęp: 4.09.2014].

³⁹ Maciej Starzewski (1891–1944) – polski prawnik. Walczył w Legionach i w wojnie polsko-bolszewickiej, poseł na sejm II RP, więzień obozu koncentracyjnego, profesor tajnego uniwersytetu. Ukończył studia prawnicze na UJ, gdzie w 1931 r. jako doktor habilitowany objął Katedrę Prawa Państwowego i Prawa Międzynarodowego, a w 1934 r. otrzymał tytuł profesora. Zob. <http://polskietradycje.pl/authors.php?author=140> [dostęp: 4.09.2014].

⁴⁰ Henryk Trammer (1909–1973) – polski prawnik, żołnierz powstania warszawskiego, nauczyciel tajnych kompletów. Studiował prawo na UJ, gdzie w 1947 r. uzyskał habilitację. Pierwszy kierownik Katedry Postępowania Cywilnego na Wydziale Prawa UMCS w Lublinie, profesor Szkoły Głównej Służby Zagranicznej, Szkoły Głównej Planowania i Statystyki oraz Uniwersytetu Warszawskiego. Pracując nad projektem III części Kodeksu Postępowania Cywilnego z 1964 r., przyczynił się do zachowania w nim tradycji przedwojennego prawa sądowego. Zob. M. Sawczuk, *Prof. Henryk Trammer*, „Teka Komisji Prawniczej – OL PAN” 2009, s. 120–126.

Gołąb był członkiem nie tylko Komisji Kodyfikacyjnej, ale i wielu innych instytucji, w tym m.in.: Trybunału Kompetencyjnego, Państwowej Rady Prawniczej, Międzynarodowego Instytutu Filozofii i Socjologii Prawa w Paryżu. Jako długoletni prezes Krakowskiego Towarzystwa Prawniczo-Ekonomicznego w twórczy sposób wpływał na życie tutejszego środowiska prawniczego. Ponadto w latach 1923/1924 i 1934/1935 wybierany był na dziekana Wydziału Prawa UJ⁴¹.

W uznaniu za swe zasługi otrzymał wiele odznaczeń, w tym: Krzyż Kawalerski Orderu Franciszka Józefa, brązowy Medal za Długoletnią Służbę⁴², Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski oraz Złoty Krzyż Zasługi⁴³.

Zmarł nieoczekiwanie 29 marca 1939 roku w Krakowie. Pogrzeb odbył się 31 marca na cmentarzu Rakowickim⁴⁴.

Dokonując końcowego podsumowania, trzeba stwierdzić, że zainteresowania naukowo-badawcze Stanisława Gołąba obejmowały wachlarz zagadnień prawnych. Tematyka prac, które wyszły spod jego pióra, dotyczyła prawa cywilnego, głównie rodzinnego, rzeczowego i autorskiego, prawa procesowego i organizacji wymiaru sprawiedliwości oraz prac z zakresu teorii i filozofii prawa. Jego artykuły publikowano w wielu językach, w periodykach prawnych rodzimych i zagranicznych. Fakt ten czynił go rozpoznawalnym autorytetem zarówno w Polsce, jak i poza jej granicami.

Za najważniejsze prace autorstwa Gołąba uważa się systematyczne, choć niestety niedokończone, opracowanie procesu cywilnego *Zarys polskiego procesu cywilnego* (z. 1, Kraków 1932), a także książki o charakterze komentarza napisane wspólnie z Zygmuntem Wusatowskim: *Kodeks sądów polubownych* (Kraków 1933) i *Kodeks postępowania cywilnego* (t. I–II, Kraków 1933). Wspominając o dorobku Gołąba, nie można zapomnieć o dziełach dotyczących organizacji sądownictwa: *Ustrój sądów powszechnych* (Warszawa 1929), *Organizacja sądów powszechnych* (Kraków 1938)⁴⁵.

W twórczości naukowej Gołąba można było zaobserwować rzadko spotykaną wśród prawników chęć znalezienia równowagi między teorią prawa procesu cywilnego a jego praktyką. Nawiązując do tej kwestii, Władysław Siedlecki we wspomnieniu pośmiertnym o profesorze Gołąbie napisał:

(...) świetny procesualista, obdarzony tak rzadkim dla teoretyków prawa nerwem praktyczności (...) pozostawił po sobie (...) wzór godny do naśladowania. (...) Całą twórczość naukową (...) [Stanisława Gołąba – przyp. O.G.] charakteryzują dwie zasadnicze ce-

⁴¹ S. Grzybowski, *Gołąb Stanisław*, s. 242–243.

⁴² Archiwum UJ, sygn. WP II 138, Gołąb Stanisław, *Curriculum vitae*.

⁴³ S. Grzybowski, *Gołąb Stanisław*.

⁴⁴ Archiwum UJ, sygn. S II 619, Gołąb Stanisław, pismo rektora UJ Tadeusza Lehra-Spławińskiego nr 002765 z dnia 29 marca 1939 r. w sprawie depeszy informującej o śmierci i pogrzebie prof. S. Gołąba.

⁴⁵ Na temat twórczości naukowej Gołąba zob. bibliografia zamieszczona na końcu niniejszego opracowania.

chy: ścisłość i silny związek z rzeczywistością prawną. Prof. Gołąb był przeciwnikiem abstrakcyjnych konstrukcji prawnych i fikcji, dlatego też w jego dziełach życie prawne znajduje swe wierne odbicie. Systematyczność i ścisłość opracowania w oparciu na głębokiej i wszechstronnej wiedzy prawnej nadają pracom prof. Gołąba swoistą cechę⁴⁶.

Oprócz działalności naukowej odcisnął on też widoczne piętno na polu kodyfikatorskim.

Stanisław Grzybowski, chcąc w jednym zdaniu podsumować całość działalności twórczej Stanisława Gołąba, napisał, że zasadniczym jej rysem było: „poczucie potrzeby ścisłej łączności z rzeczywistością społeczną przy kładzeniu o wiele mniejszego nacisku na czystość konstrukcji prawnej”⁴⁷, co zapewne czyniło jego podejście prekursorskim, choć mogło również u niektórych wzbudzić słowa krytyki⁴⁸.

BIBLIOGRAFIA PRAC PROFESORA STANISŁAWA GOŁĄBA

1913

Zur Lehre von der Veräußerung und Belastung des Kirchenguts, Wiedeń 1913.

Zum § 1117 ABGB, „Allgemeine Österreichische Gerichts-Zeitung” 1913, R. 66, nr 35.

1916

Wojna a kodeks cywilny, „Czas” 1916, R. LXIX, nr 46 i 48.

Świadczenia i szkoły wojenne, Kraków 1916.

Prawo słuszne wobec niektórych zagadnień dzisiejszej doby, „Przegląd Prawa i Administracji” 1916.

F. Zoll, *Prawo prywatne w zarysie. Uzupełnienia i zmiany*, red. S. Gołąb, Kraków 1916.

Znaczenie assocjacji budowlanych dla sprawy odbudowy kraju, Kraków 1916.

Istota ustawowych ograniczeń alienacji w austriackim prawie prywatnym, „Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne” 1915/1916, R. XVI.

Referaty na zjazd w sprawie spółek dla odbudowy kraju, Kraków 1916.

1918

Rozporządzenia hipoteką przez właściciela, Kraków 1918.

Polska procedura cywilna. Cz. 1: Sprawozdanie Komisji wybranej przez Towarzystwo Prawnicze i Ekonomiczne w Krakowie, red. K. Fierich, T. Dziurzyński, S. Gołąb, „Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne” 1918, R. 17.

---

⁴⁶ W. Siedlecki, *Śp. Prof. Stanisław Gołąb*.

⁴⁷ S. Grzybowski, *Gołąb Stanisław*.

⁴⁸ Tego typu podejście można było już wyraźnie zauważyć na stronach rozprawy habilitacyjnej; zob. Archiwum UJ, sygn. WP II 138, Gołąb Stanisław, Recenzja dysertacji habilitacyjnej Stanisława Gołąba autorstwa profesorów Wróblewskiego i Jaworskiego, L. 408, 4/XI/1918/ig.

1919

Zur Frage der gesetzlichen Regelung des Dienstverhältnisses der Lehrerschaft an Privatlehranstalten, „Allgemeine Österreichische Gerichts-Zeitung” 1919, nr 35 i 37.

Projekt tymczasowego ujednostajnienia postępowania egzekucyjnego w Polsce, Warszawa 1919.

1920

Formalności w powzięciu i przejawie postanowienia w ustawach cywilnych na ziemiach polskich, „Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne” 1920, R. XVIII, nr 9–12.

Protokoły obrad sekcji prawa cywilnego Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej, „Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne” 1920, R. XVIII, nr 9–12.

Ankieta w sprawie długu gruntowego i hipoteki właściciela, „Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne” 1920, R. XVIII, nr 9–12.

Projekt ustępu polskiego kodeksu cywilnego o przymusie, błędzie, podstępnie i oświadczeniach nie na serio: z motywami i tabelą porównawczą, Poznań 1920.

Kwestionariusz w sprawie długu gruntowego i hipoteki właściciela, Kraków 1920.

Istota ustawowych ograniczeń alienacji, „Przegląd Prawa” 1920.

Przed projektem polskiego kodeksu cywilnego, „Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne” 1920, nr 1–4, 5–8, 9–12.

1921

Protokoły obrad sekcji prawa cywilnego Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej, „Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne” 1921, R. XIX, nr 1–4.

Ankieta w sprawie długu gruntowego i hipoteki właściciela, „Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne” 1921, R. XIX, nr 1–4.

Koszta procesowe – projekt rozdziału polskiej procedury cywilnej z motywami, „Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne” 1921, R. XIX, nr 5–8.

Kaucja aktoryczna – projekt rozdziału polskiej procedury cywilnej z motywami, „Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne” 1921, R. XIX, nr 5–8.

Prawo ubogich – projekt rozdziału polskiej procedury cywilnej z motywami, „Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne” 1921, R. XIX, nr 5–8.

Prawo autorskie (z. I), „Protokoły Obrad Sekcji Prawa Cywilnego Komisji Kodyfikacyjnej Rz.P.” 1921.

Prawo międzynarodowe i międzydzielnicowe prywatne (z. II i III), „Protokoły Obrad Sekcji Prawa Cywilnego Komisji Kodyfikacyjnej Rz.P.” 1921.

Projekt rozdziału polskiego kodeksu cywilnego o błędzie, przymusie i oświadczeniu nie na serio (z motywami), Poznań 1921.

Nowa książka o podstawach filozofii prawa, „Czasopismo Prawnicze” 1921.

1922

Wznowienie postępowania, [w:] *Polska procedura cywilna*, t. II, Warszawa 1922.

Ustrój sądów cywilnych, Kraków 1922.

Krytyczne uwagi nad projektem ustawy o ustroju sądownictwa, „Ruch Prawniczy” 1922.
Powszechne obowiązki i prawa obywatelskie, Kraków 1922.

Ustrój sądów cywilnych wydał i objaśnił dr Stanisław Gołąb, „Prawa Państwa Polskiego” 1922, z. VII A.

Uwagi krytyczne nad projektem ustawy o ustroju sądownictwa, „Ruch Prawniczy i Ekonomiczny” 1922, R. II.

1923

I. Rosenblüth, *Wzory pism procesowych według Kodeksu Postępowania Cywilnego*, przedmowa S. Gołąb, Kraków 1923.

Über das Zivilgerichtswesen in der republik Polen, „Zeitschrift für polnisches Recht” 1923, H. 1.

Z dziedziny prawa o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, „Przegląd Notarialny” 1923.

Wielka kodyfikacja, „Przegląd Współczesny” 1923, R. II, t. IV, nr 11.

Dalsze uwagi krytyczne nad projektem ustawy o ustroju sądownictwa, „Gazeta Administracji Państwowej” 1923.

Jak powstaje polska procedura cywilna, „Polska Współczesna” 1923.

Zasady ustroju sądownictwa na ziemiach polskich, „Gazeta Administracji Państwowej” 1923.

Prawo autorskie (z. II), „Protokoły Obrad Sekcji Prawa Cywilnego Komisji Kodyfikacyjnej Rz.P.” 1923.

373

1924

The Codification of Polish Law, „The Journal of Comparative Legislation and International Law” 1924.

Sądownictwo cywilne, „Przegląd Notarialny” 1924, nr 4.

1925

Zasady prawa małżeńskiego. (Z obrad Sekcji Prawa Cywilnego Komisji Kodyfikacyjnej), „Palestra” 1925, nr 2.

Postępowanie upominawcze, „Głos Prawa” 1925, nr 9–10.

W sprawie projektu ustawy o sędziach i prokuratorach, „Gazeta Administracji i Policji Państwowej” 1925, nr 4.

Istota osoby prawnej, „Przegląd Prawa i Administracji” 1925, z. 10–12.

1926

Sprzecznosc z konstytucją, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1926, nr 1.

Moralność a prawo, „Przegląd Filozoficzny” 1926, nr 1–2.

L'essenza della persona giuridica, „Rivista Internazionale di Filosofia del Diritto” 1926, R. 6, z. 3.

Sądy polubowne według projektu polskiej procedury cywilnej, Warszawa 1926.

30 glos /opinii/ do orzeczeń Sądu Najwyższego, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 1923–1930.

Miejscowa właściwość sądowa w projekcie polskiej procedury cywilnej, „Głos Prawa” 1926, nr 4.

Ochrona prawna w polskiej ustawie autorskiej, „Głos Prawa” 1926, nr 9.

Die Schiedsgerichte nach dem Entwurfe der polnischen Zivilprozessordnung, „Internationales Jahrbuch für Schiedsgerichtswesen” 1926.

Kwestje z prawa cywilnego, oprac. J. Nycan, Kraków 1926.

1927

Ankieta nad ustawą, wprowadzającą kodeks polskiej procedury cywilnej, w okręgach apelacyjnych: toruńskim, poznańskim i katowickim, „Głos Prawa” 1927, nr 4.

1928

Ustawa o prawie autorskim z dnia 29 marca 1926 r. z materiałami, Warszawa 1928.

Wymiar sprawiedliwości wśród zarzutów, Kraków 1928.

Teoria prawa cywilnego, Kraków 1928.

Śp. Xawery Fierich. *Wspomnienie pozgonne*, „Gazeta Sądowa Warszawska” 1928, nr 38.

1929

Ustrój sądów powszechnych. Zasady naczelnego ustroju sądownictwa w Konstytucji. Ustrój sądów powszechnych przed unifikacją. Prawo obowiązujące (Zarys systemu, tekst rozporządzenia Prezydenta R.P. z 6 lutego 1928 r. z uzasadnieniem i objaśnieniami). Dodatek: Udział sędziów w innych władzach; wynagrodzenie funkcjonariuszy sądowych, S. Gołąb, I. Rosenblüth [I. Różański], Warszawa 1929.

Wznowienie postępowania według projektu kodeksu polskiej procedury cywilnej, „Głos Prawa” 1928, nr 9–12, 1929, nr 1–4, 5–6.

Procedura cywilna. Cz. 1: Przepisy jurysdykcyjne, Kraków 1929.

Procedura cywilna. Cz. 3: Postępowanie dowodowe, Kraków 1929.

Teoria i technika kodyfikacji, „Głos Prawa” 1929, nr 12.

1930

Dwa odczyty. 1) Pojęcie prawa u St. Wyspiańskiego, 2) Konstytucja 3 maja jako dzieło sztuki, „Głos Prawa” 1930, nr 6.

Klauzula wykonalności wyroku sądu polubownego, „Gazeta Sądowa Warszawska” 1930, nr 15.

Uwagi o ochronie posiadania de lege ferenda, „Ruch Prawniczy i Ekonomiczny” 1930, z. 3.

Théorie et technique de la codification [w:] Studi filosofico-giuridici dedicati a Giorgio del Vecchio (nel XXV anno di insegnamento 1904–1929), t. I, Modena 1930.

Projekty polskiej procedury cywilnej. Powstanie – uzasadnienie – zdanie odrębne, Kraków 1930.

Projekt Kodeksu Postępowania Cywilnego, „Sprawozdania Polskiej Akademii Umiejętności” 1930, t. 35, nr 5.

Entwurf einer Zivilprozessordnung, „Bulletin International de l’Académie Polonaise des Sciences et des Lettres. Classe de Philologie, Classe d’Histoire et Philosophie” 1930, nr 4/5.

Prawo egzekucyjne, Kraków 1930.

Kodeks postępowania cywilnego oraz przepisy wprowadzające kodeks postępowania cywilnego (komentarz), red. S. Gołąb, Z. Wusatowski, Kraków 1930.

S. Wandycz, *Prawo teatralne. Kontrakt sceniczny*, przedmowa S. Gołąb, Warszawa 1930.

1931

Procedura cywilna [w:] *Nauka o stronach i zastępcach*, Kraków 1931.

Polski kodeks postępowania cywilnego a procedura cywilna austriacka, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1931, z. 2.

Problem winy w „Warszawiance” i w „Nocy Listopadowej” Wyspiańskiego, „Głos Prawa” 1931, nr 5.

Kodeks postępowania cywilnego a procedura austriacka, Poznań 1931.

Kodeks postępowania cywilnego oraz przepisy wprowadzające Kodeks postępowania cywilnego (Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r., Dz.U.R.P. Nr 83, poz. 651, 652) z przepisami pozostającymi w związku: objaśnione na podstawie materiałów Komisji Kodyfikacyjnej Rzplitej Polskiej i orzecznictwa sądów polskich z wstępem, zawierającym rzut oka na Polski Proces Cywilny, red. S. Gołąb, Z. Wusatowski, Kraków 1931.

Podstawowe banalności prawnicze w kodyfikacji. Fragment książki o teorii i technice kodyfikacji, „Głos Prawa” 1931, nr 8.

1932

Reforma prawa małżeńskiego w Polsce, „Głos Adwokatury” 1932, R. VI, z. XI.

Proces cywilny we współczesnej sytuacji gospodarczej [w:] *Wskazania dotyczące poprawy współczesnej sytuacji gospodarczej*, Kraków 1932.

Polskie prawo małżeńskie w kodyfikacji, Warszawa 1932.

Zarys polskiego procesu cywilnego. Z. 1: Jurysdykcja sądów powszechnych, Kraków 1932.

1933

Kodeks postępowania cywilnego. Cz. I: Postępowanie sporne, red. S. Gołąb, Z. Wusatowski, Kraków 1933.

Kodeks postępowania cywilnego. Cz. II: Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające, red. S. Gołąb, Z. Wusatowski, Kraków 1933.

Technika kodyfikacyjna, „Głos Prawa” 1933, nr 3.

Kodeks sądów polubowonych: przepisy księgi trzeciej Kodeksu postępowania cywilnego poprzedzone wstępem, zawierającym rzut oka na sądownictwo polubowne i objaśnione na podstawie materiałów Komisji Kodyfikacyjnej, literatury oraz orzecznictwa sądów pol-

skich z przepisami o stałych sądach i komisjach polubownych i o klauzulach arbitrażowych, red. S. Gołąb, Z. Wusatowski, Kraków 1933.

Il diritto, la giustizia e la colpa nell' opera di Stanislaw Wyspiański, „Rivista Internazionale di Filosofia del Diritto” 1933, R. XII, nr VI.

1934

Rodzina i własność, „Nasza Przyszłość” 1934, t. 35, styczeń/luty.

Interwencja uboczna, Warszawa 1934.

Uczestnictwo w sporze, Lwów 1934.

Rodzina. Projekt działu polskiego kodeksu cywilnego o stosunkach prawnych rodziców i dzieci.

Z. 1, „Komisja Kodyfikacyjna. Podkomisja Prawa o Stosunkach z Pokrewieństwa i Opieki”, Warszawa 1934.

Fakty prawne [w:] *Encyklopedia prawa prywatnego*, Warszawa 1934.

Rozporządzenie hipoteką przez właściciela [w:] *Encyklopedia prawa prywatnego*, Warszawa 1934.

1935

Egzekucja przeciw posiadaczowi fideikomisu, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1935, z. 3.

Sprawa Cornera, „Czasopismo Prawne i Ekonomiczne” 1935.

Il Codice di procedura civile polacco, „Origine, Sistema e Principi Fondementali” 1935.

376

1936

Prądy w prawoznawstwie III Rzeszy, Warszawa 1936.

Le droit et la morale [w:] *IIe Annuaire de l'Institut International de Philosophie du Droit et de Sociologie Juridique. 1935–1936 Travaux de la Seconde Session. Droit, morale, moeurs*, Paris 1936.

Prawo rodziny de lege ferenda, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1936, z. 4. *Krakowskie Towarzystwo Prawnicze w okresie lat 1934–1936*, Kraków 1936.

Obowiązek i Odpowiedzialność [w:] *Encyklopedia prawa prywatnego*, Warszawa 1936.

2 Glosy (Opinie) do Orzeczeń Najwyższego Trybunału Administracyjnego [w:] *Orzecznictwo Sądów Najwyższych*, Warszawa 1936.

Oświadczenie woli. Przejawy postanowień w prawie prywatnym [w:] *Encyklopedia prawa prywatnego*, Warszawa 1936.

1937

Pełna i częściowa odpowiedzialność. Nauka o długu i odpowiedzialności, Warszawa 1937.

Skupienie i przyspieszenie w procesie cywilnym, „Głos Prawa” 1937, nr 5–6.

1938

Dwa zagadnienia z dziedziny prawa rodzinnego, „Głos Prawa” 1938, nr 3–4.

O pełnomocnikach w procesie cywilnym, „Palestra” 1938, nr 10.

Organizacja sądów powszechnych, opracowana systematycznie z uwzględnieniem rozwoju historycznego, sądownictwa szczególnego oraz ustroju adwokatury, Prokuraturii Generalnej i notariatu, Kraków 1938.

Uwagi o projekcie prawa rzeczowego, „Palestra” 1938, nr 4.

Automat hipoteczny, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 1938, z. 2.

Opróżnione miejsce hipoteczne?, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 1938, z. 1.

Państwowa władza opiekuńcza, „Głos Prawa” 1938, nr 6–8.

1939

Strona procesowa w kodeksie postępowania cywilnego, „Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne” 1939, t. XXXII.

BIBLIOGRAFIA

Źródła drukowane

A.J.R., *Komisja tworzenia dobrego prawa, „Palestra” 2009, nr 9–10.*

Bardach J., Leśniadorski B., Pietrzak M., *Historia państwa i prawa polskiego, Warszawa 1976.*

Biogramy uczonych polskich. Cz. I: Nauki społeczne, z. 1: A–J, Wrocław 1983.

Corpus Studiosorium Universitatis Iagiellonica, 1850/51-1917/18 E–J, seria C, red. K. Stopka, Kraków 2006.

Dobosz P., Jerzy Stefan Władysław Langrod – biografia [w:] *Źródła prawa administracyjnego. Konferencja z okazji 100. rocznicy urodzin Profesora Jerzego Stefana Langroda. Uniwersytet Jagielloński – 23 kwietnia 2004 r., Kraków 2005.*

Gołąb S., *Śp. Xawery Fierich. Wspomnienie pozgonne, „Gazeta Sądowa Warszawska” 1928, nr 38.*

Gołąb S., *Wielka kodyfikacja, „Przegląd Współczesny” 1929, t. IV, nr 11.*

Górnicki L., *Prawo cywilne w pracach Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939, Wrocław 2000.*

Grodziski S., *Prace nad kodyfikacją i unifikacją polskiego prawa prywatnego (1919–1947), „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 1992, z. 1–4.*

Grzybowski S., Gołąb Stanisław [w:] *Polski Słownik Biograficzny, t. VIII, Kraków 1959–1960.*

Gwiazdowski J., *Franciszek Ksawery Fierich [w:] Polski Słownik Biograficzny, t. VI, Kraków 1948.*

Pol K., *Poczet prawników polskich, Warszawa 2000.*

Sawczuk M., *Prof. Henryk Trammer, „Teki Komisji Prawniczej – OL PAN” 2009.*

Siedlecki W., *Nowożytny proces cywilny: Franciszek Ksawery Fierich (1860–1928) – Stanisław Gołąb (1878–1939), „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”, z. 100:*

Studia z dziejów Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, red. Michał Patkaniowski, Kraków 1964.

Siedlecki W., *Śp. Prof. Stanisław Gołąb*, „Palestra” 1939, nr 4.

Skład Uniwersytetu, r. szk. 1928/29, Kraków 1928.

Sójka-Zielińska K., *Historia prawa*, Warszawa 1986.

Sprawozdanie Koła Uczniów i Absolwentów Szkoły Nauk Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego za rok 1946/47/48, Kraków 1948.

Sprawozdanie Koła Uczniów i Absolwentów Szkoły Nauk Politycznych za rok 1931/32, Kraków 1932.

Sprawozdanie Koła Uczniów i Absolwentów Szkoły Nauk Politycznych za rok 1933/34, Kraków 1934.

Szkoła Nauk Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie 1946–1948 r., Kraków 1948.

Stefko K., *Śp. Prof. Stanisław Gołąb*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1939, R. 19, z. 1.

Suchmiel J., *Polskie Stowarzyszenie Studentek Uniwersytetu Jagiellońskiego „Jedność” w Krakowie 1910–1939*, Częstochowa 2005.

Ś.P. Stanisław Gołąb, „Przegląd Notarialny” 1939, R. XVIII, nr 7.

Śródka A., *Uczeni polscy XIX–XX stulecia*, t. II: H–L, Warszawa 1995, s. 109–110.

Uruszczak W., *Znaczenie Krakowa w rozwoju polskiej kultury prawnej*, „Palestra” 2007, nr 11–12.

Żukowski P.M., *Wychowankowie Uniwersytetu Jagiellońskiego w Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939*, „Palestra” 2009, nr 9–10.

Źródła archiwalne

Archiwum UJ, sygn. WP II 138, Gołąb Stanisław.

Archiwum UJ, sygn. S II 619, Gołąb Stanisław.

Archiwum UJ, sygn. S II 988, mat. do *Wielkiej Kroniki UJ 1914–1925*.

Źródła internetowe

http://www.uj.edu.pl/universytet/aktualnosci/odeszli/lista-pamieci?p_p_id=56_IN-STANCE_t2TT&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-3&p_p_col_count=1&groupId=10172&articleId=5013894

<http://polskietradycje.pl/authors.php?author=140>

http://biurose.sejm.gov.pl/teksty_pdf_03/i-984.pdf

Olgierd Grott